

Aan de slag met absolute beginners

Iris Wierdsma & Karin Vaessen

Een goede start voor nieuwkomers in de
Nederlandse taal

Aan de slag met absolute
beginners

Februari 2024

Aan de slag met absolute beginners

Een goede start voor nieuwkomers in de Nederlandse taal

Pedagogisch medewerkers en leerkrachten hebben regelmatig te maken met peuters en kleuters die nog geen Nederlands spreken. Deze kinderen spreken thuis bijvoorbeeld een andere taal, of kinderen wonen pas net in Nederland. We noemen hen ‘beginnende tweedetaalverwervers’, ‘NT2-beginners’ of ‘absolute beginners’. Voor de allerjongsten van deze groep zijn er meestal nog geen voorzieningen zoals een taalklas, nieuwkomersklas of schakelklas. Nieuwkomerskinderen tot zes jaar komen meestal op een reguliere groep terecht. Om te kunnen profiteren van het onderwijsaanbod, is het voor absolute beginners noodzakelijk om zo snel mogelijk de eerste duizend basiswoorden in het Nederlands te leren. Pedagogisch medewerkers en leerkrachten kunnen absolute beginners hierbij helpen, maar dit vraagt iets anders dan de ‘reguliere NT2-taalstimulering’.

Wanneer spreken we van een absolute beginner?

Zowel het verwerven van een eerste als van een tweede (of derde, of vierde, etc.) taal verloopt volgens bepaalde fasen. Absolute beginners bevinden zich qua taalontwikkeling in het Nederlands nog in de eerste fase. Deze wordt ook wel de ‘wenperiode’ of de ‘stille periode’ genoemd. Het kind spreekt nog geen Nederlands en begrijpt misschien een paar veelvoorkomende woorden. Kinderen ontgroeien het eerste stadium, ofwel het label ‘absolute beginner’ zodra zij hun eerste duizend woorden in het Nederlands kennen. Het gaat hierbij om een passieve woordenschatkennis. Kinderen hoeven de woorden nog niet zelf te gebruiken, maar ze (her)kennen en begrijpen de woorden wel. Absolute beginners, die zich in het eerste stadium van het leren van de Nederlandse taal bevinden, hebben om tot een volgend stadium te komen behoefte aan een smal taalaanbod, korte zinnen, losse woorden en aan interactie gericht op non-verbale respons en op feedback dat met name gericht is op het gedrag, in plaats van taal. Dit artikel schetst, op basis van de vuistregels uit ‘De Taallijn aanvulling NT2’ (Sardes et al., 2020), hoe dit eruit ziet.

Omgekeerde taalstimulering

Anderstalige kinderen horen het Nederlands soms vooral in de opvang of op school. De kinderen leren veel taal door de manier waarop de leerkracht of pedagogisch medewerker Nederlands praat. Het is daarom belangrijk dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten zich bewust zijn van hun taalaanbod (Appel, 2004). Waar moeten zij op letten?

Er zijn verschillende vuistregels voor professionals die werken met absolute beginners in het Nederlands. Het is uiteraard van belang om langzaam en duidelijk te praten. Daarnaast is het aan te raden in korte zinnen te praten en de belangrijke woorden in een zin te benadrukken. In deze zinnen gebruik je basiswoorden, praat liever over *het bed* dan over *het poppenbed* of *de deken* in plaats van *het dekbed*. Ook helpt het absolute beginners als de gesproken taal visueel wordt ondersteund, bijvoorbeeld door aan te wijzen, gebaren te gebruiken of materialen erbij te pakken. Een valkuil voor professionals die werken met absolute beginners, is dat zinnen dermate worden versimpeld dat het geen correcte Nederlandse zinnen zijn. Probeer dit te voorkomen, het is belangrijk dat de professional zich realiseert dat hij of zij een belangrijk taalvoorbeeld is van wie de absolute beginner Nederlands leert. Gebrekkig Nederlands praten kan ervoor zorgen dat een kind de taal verkeerd (aan)leert. Tot slot spreken we bij het ondersteunen van absolute beginners over ‘omgekeerde taalstimulering’. Dus geen breed en rijk taalaanbod zoals we dat voor vve-kinderen aanraden, maar juist een klein taalaanbod gericht op de eerste duizend meest voorkomende en meest gebruikte woorden in het leven van een kind. Waar bij de ‘reguliere’ NT2- kinderen de nadruk ligt op het uitlokken van taalproductie, is dit bij absolute beginners vervolgens niet het geval. Het is de bedoeling dat de pedagogisch medewerker of leerkracht bij deze kinderen in het begin juist deze woorden aanbiedt. De taalproductie van het kind bestaat dan uit het -vaak non-verbaal- reageren op dat taalaanbod.

Taal leren door effectieve interactie

Interactie met een kind dat nog niet zoveel Nederlands spreekt, is niet altijd even makkelijk. Een kind zegt immers nog niet veel terug. Onderzoek en praktijk geven tips die kunnen helpen om de interactie met absolute beginners te verbeteren (Appel, 2004; Stoep, 2005; Verkinderen, 2016; Veldhuis et al., 2015). Het is hierbij belangrijk om in gedachten te houden dat er niet alleen sprake is van interactie zodra een kind verbaal reageert, maar ook als er sprake is van een non-verbale reactie, bijvoorbeeld door te wijzen of te knikken.

Het is fijn voor een absolute beginner als de spreker het belangrijkste onderwerp van een zin voorop of apart zet van de rest van de zin, omdat hierdoor het belangrijkste onderwerp van het gesprek wordt benadrukt. Dit heet topicaliseren. De professional kan een woord benadrukken aan het begin of aan het eind van een zin: "*Pindakaas*, vind je pindakaas lekker?"

Daarnaast is het in interactie met een absolute beginner zinvol om te controleren of je het kind goed hebt begrepen. Dit kan door te herhalen wat het kind heeft gezegd of door verder te vragen. Heb je het kind niet goed begrepen? Dit is het moment om het kind alsnog de woorden aan te bieden die hij of zij nodig heeft om zich goed uit te kunnen drukken. Een andere tip voor een effectieve interactie met absolute beginners is het stellen van gesloten vragen, in plaats van open vragen. Denk aan ja/nee vragen, aanwijsvragen en of/of vragen. Hoewel open vragen weliswaar veel interactie opleveren, zijn deze nog te moeilijk voor absolute beginners. Een kind moet namelijk vrij veel taal kennen om een open vraag te kunnen beantwoorden.

Om tot interactie te komen met absolute beginners helpt het om kinderen tijd te geven om te reageren en om kinderen te volgen in hun interesses. Het is daarbij zinvol om goed naar het gedrag van een kind te kijken. Een absolute beginner kan immers nog niet in woorden aangeven wat hij of zij leuk vindt. Uit het gedrag van een absolute beginner kan een pedagogisch medewerker of leerkracht ook afleiden of het kind iets heeft begrepen. Een absolute beginner begrijpt namelijk meer dan hij of zij kan zeggen.

Verbeteren, modelleren en uitbreiden

Het is voor absolute beginners niet alleen belangrijk dat zij veel Nederlandse taal horen, maar ook dat zij worden 'verbeterd' zodra ze een fout maken. Het verbeteren van de kinderen doet de professional spelenderwijs (Appel, 2022; Elsäcker, 2006). Door feedback te geven op de taaluitingen van de absolute beginner kan de pedagogisch medewerker of leerkracht laten weten dat hij of zij het kind volgt en begrijpt. Dit motiveert het kind om meer te praten. Dit doet de professional door te modelleren en uit te breiden. Als de absolute beginner iets niet goed zegt, herhaalt de professional de zin in verbeterde vorm. "Tas, los!" "Ah, de *tas* is *open*. Kom, we doen de *tas* weer *dicht*."

Wat daarnaast werkt is het geven van luisterresponsen ('mmm', 'ja', 'o') en het uitspreken van waardering voor wat het kind zegt. Niet alleen "Goed zo!", maar ook door te benoemen wát er goed is. "Regen!" "Dat heb je goed gezien. Het *regent*."

Het belang van routines

Absolute beginners zijn, naast bij aanpassingen in het taalaanbod, enorm gebaat bij vaste routines. Enerzijds vanwege het pedagogische aspect ervan: vaste routines bieden veiligheid, faciliteren de zelfredzaamheid en vergroten het zelfvertrouwen van kinderen. Daarnaast bieden vaste routines een mooie didactische kans. Routines zijn eenvoudig en worden zeer regelmatig herhaald, in een concrete context. Bij het leren van taal is herhaling enorm belangrijk. Een concrete tip voor professionals met absolute beginners op de groep is om bij routines vaste 'formules' toe te passen. Iedere routine gaat gepaard met een vaste formule, zodat absolute beginners begrijpen wat er gebeurt in de groep. Een goede formule bestaat uit eerst het doelwoord (topicaliseren), met daarna een korte zin met dit doelwoord en een bijbehorend gebaar. "*Opruimen, we gaan opruimen*." "*Jas, pak je jas*." Zodra de meest voorkomende routines worden aangekondigd met een formule, leren absolute beginners zowel de woorden die bij deze actie horen als wat er op dat moment van hen verwacht wordt.

Een waardevolle investering

Als absolute beginners als zodanig worden herkend en vervolgens op de juiste manier worden ondersteund in hun taalontwikkeling, zorgt dit ervoor dat zij sneller de eerste twee stadia van taalontwikkeling ontgroeien. Pas dan kunnen zij daadwerkelijk profiteren van een vve-programma of van het reguliere (onderwijs-)aanbod.

In de training [Taalstimulering van absolute beginners](#) gaan we dieper in op hoe je dit in de groep aanpakt. We bekijken welke aanpassingen nodig zijn om ook absolute beginners een veilige leeromgeving te bieden, zodat zij zich snel comfortabel voelen in de Nederlandse taal.

Referenties

Appel, R., & Vermeer, A. (2004). *Tweede-taal verwerving en tweede-taal onderwijs*. Bussum: Coutinho.

Elsäcker, W. van, Beek, A. van der, Hillen, J., & Peters, S. (2006). *De Taallijn. Interactief taalonderwijs in groep 1 en 2*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Sardes, Expertisecentrum Nederlands, Quintus Bosz, L., & Bacchini, S. (2020). *De Taallijn aanvulling NT2: Werken met beginnende tweedetaalverwerwers* (K. Broekhof, Red.).

Stoep, J., & Elsäcker, W. van (2005). *Peuters interactief met taal. De Taallijn VVE: Taalstimulering voor jonge kinderen*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Veldhuis, D., Arbouw, A., & Boland, A. (2015). Van kring naar spel: Taalstimulering op een VVE-locatie. HJK, 10–13.

Verkinderen, S. (2016). *Taal laten groeien: taaldidactiek voor de kleuterklas*.

Sardes

Postbus 2357
3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371
3511 BK Utrecht

(030) 232 62 00
secretariaat@sardes.nl
www.sardes.nl

Sardes is onderdeel van Stichting CAOP